

LBRIS

We know
books

FĂNUȘ NEAGU
Frumoșii nebuni
ai marilor orașe

LITERA
București

Frumoșii nebuni ai marilor orașe
Pănuș Neagu

Ediție definitivă, ne varietur

Copyright © Ruxandra Anitta Neagu

Editura Litera

tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19

e-mail: contact@litera.ro

www.litera.ro

Copyright © 2025 Grup Media Litera
pentru prezenta ediție în limba română
Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii
Corector: Cătălina Călinescu
Copertă: Bell Studio
Tehnoredactare și prepress: Ofelia Coșman

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NEAGU, FĂNUȘ
Frumoșii nebuni ai marilor orașe / Fănuș Neagu –
București: Litera, 2025
ISBN 978-630-355-383-2
821.135.1

Iubind zăpezile

O carte ca *Frumoșii nebuni...* se scrie când ești tânăr sau mai ești încă tânăr, zurliu, pus pe petreceri, fulgerat de un potop de speranțe, vesel și predestinat, măcar în închipuire, izbânzilor. Eram încă tânăr. Și iubeam zăpezile.

Mateiu Caragiale, când a scris *Craii de Curtea-Veche*, era pe corzile razachii ale aventurii. De altminteri n-a ajuns niciodată bătrân.

François Villon, care-și scria poemele cu pumnul în cârciumi logodite cu perdiția, n-a fost nici el vreodată bătrân.

Zăpezile dintotdeauna și mai cu seamă cele din alți ani! Frumusețe, nebunie, sete de viață. Când ești tânăr, ești dincolo de moarte și în adevăruri care nu se mai repetă.

Pe atunci intram sau eram la poarta ultimului pătrar magic al secolului XX și toate fetele răsăreau

odată cu luna numai din izvoarele umbrite de brazi, ienuperi, veverițe. Izvoare care nasc fete. Pe ulițele Brăilei și ale Bucureștilor ardeau (încă!) nopți din Fanar și mirodenii cu suspin de veche măreție valahă.

Lunile anului, după cum veți vedea în litera cărții, purtau nume de femeie: Iunia, Iulia, Augusta. Zodiile se răsturnau în fântâni cu noroc. Și cu toate că ne luptam cu cenzura (instituția care ține de cumplita decădere a spiritului), eram fericiți să scriem și să purtăm bătălii. N-am făcut schimb de populație cu iadul. Ne-am fript degetele, ne-am ars fruntea, am sângerat și am apărât cântecul vocalelor. Am apărât ceea ce era în noi iubire și speranță. Ovidiu, poetul care zace în mormânt necunoscut sub cea de-a șaptea poartă a Tomisului, spune că proza e scriere de „cuvinte-n slobod mers“. Răsucind cadența frazei și luminând-o din părțile ei noptatice cu alte dimensiuni ale gândului, am trecut în destinul celor ce merg mereu mai departe.

Frumoșii nebuni cântă dragostea, libertatea și răzvrătirea. Adică viața. Paginile scrise atunci se păstrează ca fumul în creștătura icoanelor potrivite sub candela Timpului. Sunt de zăpadă albastră, de Dunăre neistovită și umblă-n ele săniile alungite de crivăț, duhul legendelor și al gerului care încleștează Bucureștii la margini de Orient și lângă inima binecuvântată a tinereții și a femeilor.

Mă opresc. Aud cum vine iarna (o aud în mine și în vuietul arborilor din grădină) și vreau s-o întâmpin în răscruce de drumuri. Singur.

Fănuș Neagu

Partea întâi

Se trezi din somn, urlând:

– Într-o zi, doamna mea, ai să mă cunoști!

Izbi cu pumnul în stinghia mesei și se strâmbă de durere. Urlase cu glas spart, degradat în toate patru punctele cardinale: la mieznoapte și la miezăzi, degradat de vin, la răsărit și la apus, degradat de femei fără moarte, fără prejudecăți și fără serviciu. Băuse până la trei dimineața și mirosea de sus până jos a alcool dospit.

– Învinsă domniță, cred că azi-noapte am înghițit un câine degerat.

Vorbea singur, adânc încredințat că mania asta îl va salva de spânzurătoare.

Luă o pară din fructieră și mușcă din ea lacom. În cerul gurii lui se aprinse, cu miresme, un vânt subțire și cu lună, o livadă din Argeș. Fulgerător și numai la extremitatea simțurilor, zări spre fundul

livezii o fântână veche și, pe marginea ei, o fată cu sânii goi, probabil avidă de dragoste. Treaz și bine odihnit, ar fi reținut imaginea până ce fata ar fi căpătat contur, fiindcă avea o dexteritate uimitoare de-a aduce cu fața spre lumină și adevăr siluetele de ceață care ne apar pe retină în clipa descântată când ieșim din somn. Excelent dresor sau șarlatan rafinat, își concentra întreaga ființă ca să le poarte din drumul nesigur al închipuirii până-n zona acoperită de memorie. Și când ele puneau piciorul aici și din umbre se schimbau în desene însufletite, cu identitate precisă, el respira larg, zâmbea răzbunător și posesiv și fixa ziua execuției, totul în baza legii: *nici o femeie până la 30 de ani nu-și va purta fotografia prin domeniile subconștientului meu fără a fi pedepsită.*

Iar în ziua aceea – „21 decembrie, anul una mie nouă sute șaiszeci și opt de lei și 50 de bani datorie la braseria Athénée Palace“ – nu recepta silueta fetei de la fântână. Mușcând din para galbenă și rece, destinată să-i risipească mirosul de alcool din gură și să astâmpere agitația câinelui pe care-l purta în stomac, ocoli masa și apucă acordeonul. Îl întinse, sprijinindu-l cu burta. Clapele de sidef și de ebonită scoaseră scânteii de țipete. El tresări neplăcut.

– Când încep să cânt, îmi trădez sufletul! Iar noaptea târziu, culcându-se, închisese în oase, ca în niște tuburi secrete, averea murdară și insuportabilă

a unei zile grele: vorbe careucid, gânduri care nu se pot rosti.

Apoi, spre 10 dimineața visase că Asta Dragomirescu doarme în acordeonul lui și trebuia să verifice.

„Sunt nebun!“ îi trecu prin minte, și un râu de spaimă, ca o explozie de măracini, îi scutură măduva din șira spinării.

Trânti acordeonul pe scaun și strigă:

– Scumpă doamnă, m-am culcat cu capul pe o scoarță de căruță de Brăila, și iată, m-am trezit pe tâmplă cu un porumbel verde, în ceafă cu un trandafir roșu și cu buzunarele pline de greieri.

Se opri și ochii lui negri fixară intens lozinca din perete, scrisă cu cerneală densă: Munca înobilează pe om (Karl Marx), dar nici Lenea n-a ucis pe nimeni (Radu Zăvoianu).

Ceasul deșteptător, așezat într-o cutie din solzi de șindrilă – panglici de hârtie colorată fumegau ca o barbă de poet futurist sub podețul cutiei – sună ora 11. La această oră înaltă din zi, garsoniera lui Radu Zăvoianu, situată la etajul III, într-un bloc din strada Brezoianu, construit cu fața spre grădina Cișmigiu, plutea în lumină trandafirie – efectul lustrei de cristal roz de Veneția.

– Ora unsprezece, doamna mea, ora la care se scoală frumoșii nebuni ai marilor orașe, ora la care

Dumnezeu intră călare în Cișmigiu și împarte alune veverițelor.

Lepădă pijamaua de mătase, cu două mișcări din umeri și o răsucire vulgară a bazinului. Oglinda imensă – 2,0 x 1,30 m – atârând pe perete, în stânga divanului, în patru cordoane împletite și învelite în pluș auriu, fiecare isprăvindu-se într-un canaf bogat și moale, fură în apele ei limpezi – creastă de val oceanic în zi de iulie – un trup tânăr, mărturisit la aproape toate balerinele angajate în programul barului de noapte „Lanternă piratului”. Radu Zăvoianu măsoară 1,80 m, avea mușchi lungi, întărâtați în bazinele de înot al clubului Dinamo, pieptul și pânțele acoperite cu păr negru, mărunț și des și fin, ca al cățelelor care fată mult. Fața prelungă și obosită, cu semne de vărsat sub bărbia puternică – în anotimpurile reci purta fulare largi, cu capetele aruncate pe umeri, iar vara înnodea la gât un batic colorat, lăsând impresia că-i copiază pe artiștii americani din filmele western –, fața prelungă și nasul puțin coroiat semănau neliniște sau repulsie în oamenii cu care venea pentru prima dată în contact. Îl salvau ochii negri, mari, melancolici și flămânzi, ochi de soldat dintr-o garnizoană arabă. Dacă ochii sunt ferestrelor sufletului, atunci ochii lui, mereu umezi, bătând în verde fosforescent în clipele de extremă emoție,

exprimau spaimă, o spaimă întinsă peste treizeci de ani de viață.

Ținând picioarele pe mocheta de culoarea paiului în perioada secerișului, trecu în baie. Izgoni câinele din stomac și se atârână de lanțul de bronz care deschidea dușurile. Apa fierbinte îl izbi în ceafă ca o ploaie sălbatică. Desfăcu o pungă cu săruri aromatate, o vărsă pe umeri și, excitat, turmentat de mirosurile alea ametoitoare ca un voiaj în coloniile engleze, începu să danseze.

– La tropice, la tropice, domnule Zăvoianu, cu nuci de cocos la subțiori!

Și din nou, obsesiv:

– Ah, doamna mea... îți voi împodobi casa cu liliac alb.

Închise apa caldă.

„Raff panoramic!” strigă și aduse peste el o ploaie rece. O primi în față, năucit, ca un boxer care recepționează o avalanșă de pumni în figură. Înjură scârbos, bătând cu călcâiele în ciment. Era pe Strada Mare din R., gonea congestionat, izbindu-se cu fruntea de muchia ferestrelor deschise. Fetele care-l aplaudaseră, seara, la concert și-l siliseră să repete până la epuizare șlagărele la modă îl priveau mirate și amuzate – el nu le vedea, alerga spre Comitetul orașenesc de partid, să protesteze pentru Asta Dragomirescu, amendată de miliție cu 500 – cinci sute – lei, fiindcă

tulburase liniștea singurului restaurant din localitate. Lângă el, gâfâind, un procuror șchiop, fost coleg de liceu, sau așa ceva – nu și-l amintea din școală – încerca să-l liniștească, repetând la nesfârșit aceeași expresie:

– Radule, voi plecați, eu rămân!

Se întoarse în cameră, înfășurat în prosopul de baie.

– Ce imbecil! spuse el, cu adresă la procurorul cel șchiop. Orașul întreg era pe picior de ducă, se suia la munte, elibera terenul pentru lacul de acumulare al Hidrocentralei de la R., și el, boul, striga mereu: voi plecați, eu rămân!...

Fusese un concert frumos, totuși. În ultimele rânduri, oamenii ascultau călări și Asta râdea:

– Radule, e prima dată când cânti în fața măgărilor, uite colo, spre dreapta, un grup de tineri călări pe măgari, să-i întrebăm dacă n-au de vânzare dulceață de smochine, ei, în insula lor de pe Dunăre, Ada-Kaleh, cultivă smochini și portocali...

Își îndreptă spinarea și răcni:

– Da, scumpă doamnă, creșteau tot felul de pomi pe acolo, dar mai creșteau și vipere!

Se extinse până la marginea puterilor și scuipă:

– Du-te dracului!

Extenuat, desfăcu perdelele și ridică storurile, apăsând cu toată greutatea trupului pe mânerele de alamă neunse la timp. Brusc, pleoapele i se zbatu-ră mirate și sufletul i se deschise de bucurie: afară

ningea! În clipa aceea se simți împăcat cu toată lumea și cu Dumnezeu. Aruncă prosopul pe măsuta joasă din colț, sub care se afla o tavă de tinichea, cu sleite resturi de mâncare – felii de șuncă uscate, un borcan de castraveți murați, cu ienibahar și piper, o grămăjoară de muștar sleit, coji de pâine –, îmbracă precipitat pantalonii, trase peste umeri un pulover de bumbac alb, cu guler înalt – atenție la urmele văr-satului! –, scoase din dulap o sticlă de vișinată, își turnă un păhărel și veni cu el în fața ferestrei.

– Bun sosit!

În onoarea zăpezii aruncă băutura pe gât. Iarna și zăpada îl fascinau. Trupul lui de lup se ascuțea acum pentru o luptă dură. Radu Zăvoianu intra în noaptea vânăta a iernii, asemeni neamului lui de țărani, frământat de impulsuri primare. Iarna, pe pământul României – ultima etapă spre Septentrion – are gust de praf de pușcă, e ca un halou al tuturor războaielelor purtate și câștigate sau pierdute, dar în primul rând purtate.

Iarna, în România, suntem irigați de-o nebulie furtunoasă.

– Jos frâiele și răsturnați cădelnița mizeriei! strigă Radu Zăvoianu, inundat de puterea iernii, și îngenunche, trăgând spre el acordeonul.

În poziția asta, ochii lui distingeau prin fereastră doar vârfulurile copacilor din Cișmigiu peste care se scutura zăpada. Ninsoare enigmatică – strângeau

în ea nopțile toamnei, reci și dureros de singure, se stingea fața pământului și se deschideau nopți plantate cu năluci: nopțile iernii, țigănci cu trup de taină și inele de aur dansând pe străzile orașului, nopți în care inima lemnelor potrivite în cruce pe focul din vatră se schimbă în trandafir înalt, nopți stropite cu vin și luminate de lămpi cu abajurul verde, nopți coborâte din bob de mărgean, nopți în care purceii prăjiți înviază și se fugăresc cu iepurii, nopți în care melancolia, această patimă a Orientului, ajunge la apogeu, lerui-ler, și se schimbă în colind și în desfrâu al simțurilor, nopți magice în care înfloresc lămâi în odăile femeilor abandonate.

– Doamne, rosti Radu Zăvoianu, plimbând degetele pe clapele acordeonului, binecuvântează-l pe bunicul meu în toată săptămâna Crăciunului! Timp de cincizeci de ani, în toate nopțile Crăciunului, el îți ridică, cu lovituri de topor, în bălțile Dunării, biserici din ciolane de cal mort și biserici din gheață. Erau mușuroaiele Tale sfinte, altar și cruce pentru sfinții nerânduiți în calendar, și-n noaptea Nașterii Fiului Tău puneă în fiecare bisericuță un bob de tămâie și aprindea o lumânare. Lumea ieșea pe maluri și se închina: Petre Zăvoianu Îl supără pe Dumnezeu, vezi-l, Doamne, și-l pedepsește! Și Tu i-ai ascultat și l-ai adormit între bisericile lui. La Bethlehem era lumină și el se schimbă în stâlp de gheață și două ciori

țipau pe umerii lui. Do, re, mi, fa, sol, la, si, do, trebuia să vezi că altarul din urmă Ți-l construise pe obrazul toporului. Tu ești Petre și pe piatră vei construi Biserica Mea și-ți voi da ție cheile Împărăției Cerești. Dar cel ce construiește pe gheață? El ce primește?

Se sculă în picioare – acordeonul scâncea –, se închină în fața zăpezilor curgând mereu și zâmbi. Două păsări – porumbei? – trecură prin dreptul ferestrelor, pierzându-se spre strada Știrbei Vodă. Se înfurie împotriva lor:

– Leșuri cu fulgi! Nu permit nimănui să murdărească prima zăpadă. Trebuie să ne rugăm să ningă până diseară și până mâine... Ninge la timpul potrivit peste consumații neachitate, ninge binecuvântat peste idei fără acoperire, ninge turbulent peste monezile de trei lei, ninge cu zahăr emailat peste mașinile care leagă periferiile de centrul orașului, ninge, cu foarte multă atenție, peste patrula călare a Miliției care face rondul între Cartierul Băneasa și Restaurantul „Doi cocoși“, ninge cu sictir peste tipii care m-au respins de la Operetă, ninge fără pic de jenă pe căciula din cozi de vulpe a Astei Dragomirescu (opt sute de lei m-a costat!), și ninge, ninge ca-n povești peste orașul București, construit între lacuri cu pește – lipsă la apel peștele-piatră și peștele-leu, prezentă, cu surplus de contingent, scorpia –, construit pe pământuri atârând de vii nobile și îngrășate cu

În ea nopțile toamnei, reci și dureros de singure, se stingea fața pământului și se deschideau nopți plantate cu năluci: nopțile iernii, țigănci cu trup de taină și inele de aur dansând pe străzile orașului, nopți în care inima lemnelor potrivite în cruce pe focul din vatră se schimbă în trandafir înalt, nopți stropite cu vin și luminate de lămpi cu abajurul verde, nopți coborâte din bob de mărgean, nopți în care purceii prăjiți înviază și se fugăresc cu iepurii, nopți în care melancolia, această patimă a Orientului, ajunge la apogeu, lerui-ler, și se schimbă în colind și în desfrâu al simțurilor, nopți magice în care înfloresc lămâi în odăile femeilor abandonate.

– Doamne, rosti Radu Zăvoianu, plimbând degetele pe clapele acordeonului, binecuvântează-l pe bunicul meu în toată săptămâna Crăciunului! Timp de cincizeci de ani, în toate nopțile Crăciunului, el Îți ridica, cu lovituri de topor, în bălțile Dunării, biserici din ciolane de cal mort și biserici din gheață. Erau mușuroaiele Tale sfinte, altar și cruce pentru sfinții nerânduiți în calendar, și-n noaptea Nașterii Fiului Tău puneă în fiecare bisericuță un bob de tămâie și aprindea o lumânare. Lumea ieșea pe maluri și se închina: Petre Zăvoianu Îl supără pe Dumnezeu, vezi-l, Doamne, și-l pedepsește! Și Tu i-ai ascultat și l-ai adormit între bisericile lui. La Bethlehem era lumină și el se schimbă în stâlp de gheață și două ciori

țipau pe umerii lui. Do, re, mi, fa, sol, la, si, do, trebuia să vezi că altarul din urmă Ți-l construise pe obrazul toporului. Tu ești Petre și pe piatră vei construi Biserica Mea și-ți voi da ție cheile Împărăției Cerești. Dar cel ce construiește pe gheață? El ce primește?

Se sculă în picioare – acordeonul scâncea –, se închină în fața zăpezilor curgând mereu și zâmbi. Două păsări – porumbei? – trecură prin dreptul ferestrelor, pierzându-se spre strada Știrbei Vodă. Se înfurie împotriva lor:

– Leșuri cu fulgi! Nu permit nimănui să murdărească prima zăpadă. Trebuie să ne rugăm să ningă până diseară și până mâine... Ninge la timpul potrivit peste consumații neachitate, ninge binecuvântat peste idei fără acoperire, ninge turbulent peste monezile de trei lei, ninge cu zahăr emailat peste mașinile care leagă periferiile de centrul orașului, ninge, cu foarte multă atenție, peste patrula călare a Miliției care face rondul între Cartierul Băneasa și Restaurantul „Doi cocoși“, ninge cu sictir peste tipii care m-au respins de la Operetă, ninge fără pic de jenă pe căciula din cozi de vulpe a Astei Dragomirescu (opt sute de lei m-a costat!), și ninge, ninge ca-n povești peste orașul București, construit între lacuri cu pește – lipsă la apel peștele-piatră și peștele-leu, prezentă, cu surplus de contingent, scorpia –, construit pe pământuri atârând de vii nobile și îngrășate cu